

Minä, sinä, hän ja me-henki

Sosiaalisen pääoman käsite ilmaantui kymmenkunta vuotta sitten taloustieteelliseen ja yhteiskunnalliseen kirjallisuuteen myös Suomessa. Siitä kehkeytyi yhteiskunnallisen keskustelun suosikkiaihe, sillä se kuvaa yhteisön erityisominaisuuksia. Valtiotieteilijät ja sosiologit ilmoittivat oitis, että käsite ei ole uusi. Kriittisistä kommentteista huolimatta, tai ehkä niiden vuoksi, Robert D. Putnamin teos *Making democracy work*¹ Italian alueellisesta eriarvoisuudesta kuitenkin käynnisti kii-vaan kansainvälisen keskustelun, joka rönsyilee yhä².

Sosiaalista pääomaa ja siitä käytyä akateemista keskustelua on esitelty Suomessa monipuolisesti³, ja Suomen Akatemia käynnisti vuonna 2003 laajan tutkimusohjelman, jonka tarkoituksena on selvittää sosiaalisen pääoman merkitys yhteiskunnallisissa oloissamme. Koska suurelle yleisölle tarkoitettuja esityksiä sosiaalisen pääoman luonteesta on ilmestynyt vähän, ei ole ihme, että käsite on jäänyt hämäräksi. Vakavin sosiaalisen pääoman virhetulkinta sotkee yhteisön ja yksilön ominaisuudet. Innostuksen vallassa sosiaalista pääomaa nähdään sielläkin, missä sitä ei voi esiintyä. Olen kirjoittanut aiheesta jo vuonna 1990⁴ ja julkaissut seuraavina vuosina useita tieteellisiä artikkeleita, yleistajuisia katsauksia ja kirjan.

Vellovaan teoreettiseen keskusteluun verrattuna kokemusperäistä ja kansalaista läheisesti koskevaa tietoa sosiaalisen pääoman olemuksesta ja hyvinvointivaikutuksista

on niukasti, vaikka sosiaalista pääomaa sovitetaan monilla elämän alueilla.⁵ Silmäys Maaailmanpankin verkkosivuille osoittaa, kuinka monien ongelmien ratkaisuksi sosiaalista pääomaa tarjotaan.² Onko sosiaalinen pääoma yksilön vai yhteisön ominaisuus? Mikä merkitys luottamuksella ja luottavaisuudella on sosiaalisen pääoman kivijalkana? Onko hyvinvointivaltio osa sosiaalista pääomaa? Pohjoismaisen hyvinvointivaltion kannattajat vastaavat empimättä myönteisesti. Mielestäni kansalaisten osallistuminen vapaaehtoisten kansalaisjärjestöjen toimintaan ja sosiaalinen aktiivisuus ovat sosiaalista pääomaa, jota hyvinvointivaltio parhaimmillaan voi edistää, muttei synnyttää. Oma määritelmäni on ollut tämä: ”... *sosiaalinen pääoma tarkoittaa yhteiskunnan sosiaaliin rakenteisiin juurtuneita normeja ja sosiaalisia suhteita, jotka antavat ihmisille mahdollisuuden koordinoida toimintaansa haluttujen tavoitteiden saavuttamiseksi.*”⁶

Vaikka monista sosiaalisen pääoman hyvistä ominaisuuksista ollaan eri mieltä, sen ja terveyden yhteyksistä vallitsee tieteilijöiden keskuudessa yksimielisyys.⁷ Aloitin vuonna 1992 sosiaalisen pääoman ja kansanterveyden yhteyksistä tieteellisen tutkimushankkeen, joka laajenee ja jatkuu. Juhani Mäki, Sonja Lehtonen ja myöhemmin mukaan tulleet Olli Impivaara ja Arpo Aromaa ovat lähimmät työtoverini tutkimushankkeessani. Haluan kiittää heitä yhteistyöstä, mutta kiitos kuuluu myös lukuisille muille tutkijoille ja tiimeille, joiden kanssa olemme verkottuneet.

Tutkittuani sosiaalisen pääoman luonnetta, esiintymistä ja vaikutusta väestön terveyteen Suomessa julkaisin pohdinnoistani ja työryhmäni tuloksista tieto- ja oppikirjan *Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys* (2002)⁶. Tässä kirjassa siirrän *Elinvoimassa* esitettyjä aiheita kansalaisten elämän arkeen. Me-henkisten pohdintojeni ohella kerron uunituorein tutkimuksin höystettyjä tositarinoita ihmisten koh-

taamisista ja kohtaamispaikoista. Lopussa on kirjallisuusluettelo niille, jotka haluavat oppia lisää me-hengen mahdis-
ta ja yhteisöllisyydestä. Aihepiirin laajuuden vuoksi rajaan
luettelon kirjoihin, kirjan lukuihin ja muutamaan tärkeään
katsausartikkeliin. Uskon, että me-henki on se filosofinen ja
käytännöllinen *spiritus animalis*, jota ilman yhteisöllisyyttä
tai sosiaalista pääomaa ei kerta kaikkiaan synny. Me-hen-
keä on kaikkialla, missä ihmiset kohtaavat, mutta se ilme-
nee erityisesti tiettyssä ajassa ja paikassa, tiettyssä kulttuurissa
ja kansalaisryhmässä. Me-hengestä syntyy talkoohenkeä ja
kuoroharrastusta, jotka edustavat suomalaiskansallista sosi-
aalista pääomaa parhaimmillaan.

Sideby/Siipy ja Tukholma helmikuussa 2005

Markku T. Hyyppä

marhyy@saunalahti.fi